

वरामजातीको जिवीकोपार्जन पद्धती र उनीहरुमा आएको
सामाजिक परिवर्तन

गोरखा जिल्ला, फुजेल गा.वि.स वडा नं १ को एक अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, समाजशास्त्र सङ्काय
समाजशास्त्र केन्द्रिय विभाग अर्न्तगत समाजशास्त्र विषयको
स्नातकोत्तर तहको आशिक आवश्यकता पुरा गर्नका लागी प्रस्तुत
शोधपत्र

प्रस्तुतकर्ता

शोभा पन्त

रोल नं. ३५८/०६७

त्रिभुवन विश्वविद्यालयको केन्द्रिय क्याम्पस
समाजशास्त्र, केन्द्रिय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाण्डौ २०७२

त्रिभुवनविश्वविद्यालयको केन्द्रियक्याम्पस

समाजशास्त्र केन्द्रियविभाग

किर्तीपुर, काठमाण्डौ

सिफारिस-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालयद्वारा निर्धारित पाठ्यक्रमअनुसार स्नातकोत्तर उपाधिको आशिकंआवश्यकता पुरा गर्नका लागि मानविकी तथा समाजशास्त्र संकाय अर्न्तगत त्रिभुवन विश्वविद्यालय, समाजशास्त्र विभागका छात्रा श्री शोभा पन्त ले मेरो सुपरीवेक्षण अर्न्तगत रहेर वराम जातीको जिविकोपार्जन पद्धती र सामाजिक परिवर्तन विषयमा शोधकार्य गर्नु भएको छ । म उहाँको शोधकार्य प्रति सन्तुष्ट छु र उक्त शोधकार्यलाई अन्तिम मुल्याङ्कनका लागि मुल्याङ्कन समितीमा पेश गर्न सिफारिश गर्दछु ।

.....

प्रेमचलाउने

शोधनिर्देशक

त्रिभुवनविश्वविद्यालयको केन्द्रियक्याम्पस

समाजशास्त्र केन्द्रियविभाग

किर्तीपुर, काठमाण्डौ

स्वीकृती -पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालयद्वारा निर्धारित पाठ्यक्रम अनुसार स्नातकोत्तर उपाधिको आशिक आवश्यकता पुरा गर्नका लागि मानविकी तथा समाजशास्त्र संकाय अर्न्तगत त्रिभुवन विश्वविद्यालय, समाजशास्त्र विभागका छात्रा श्री शोभा पन्त ले मेरो सुपरीवेक्षण अर्न्तगत रहेर वराम जातीको जिविकोपार्जन पद्धती र सामाजिक परिवर्तन विषयको शोध-पत्र मुल्याङ्कन समिति द्वारा स्वीकृति प्रदान कगरियको छ ।

शोध-पत्रमुल्याङ्कन समिति

.....

श्री प्रेमचलाउने

शोधनिर्देशक

.....

प्रो . डा. टिकारामगौतम

बाह्य निर्देशक

.....

विभागीयप्रमुख

प्रो. डा. तुलसीराम पाण्डे

कृतज्ञता - ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा समाजशास्त्र अध्ययन संस्थान अर्न्तगत केन्द्रिय विभाग समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर उपाधिको आशिक आवश्यकता पूरा गर्नका लागि यस शोधपत्र तयार गरिएको हो । यस शोधपत्रमा गोरखा जिल्ला, फुजेल गा. वि. स वडा नं १ रिमाल बारी खुदीटारमा बसोबास गर्ने वराम जातीको जिविकोपार्जन पद्धती र सामाजिक परिवर्तनको बारेमा प्रकाशपार्ने प्रयास गरिएको छ ।

यस शोध पत्र आदरणीय गुरु श्री प्रेम चलाउने ज्युको निर्देशन र सुपरीवेक्षणमा तयार पारीएको हो । यस शोधपत्र तयार गर्ने शिलशिलामा आफ्नो अमुल्य एवं व्यस्त समयको बाबजुद पनि आवश्यक निर्देशन र सहयोग गर्नु भएकोमा श्री प्रेम चलाउने ज्यु प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । यस शोधपत्र तयार गर्न साहस, जागर एवं हौसला प्रदान गर्नु हुने विभागिय प्रमुख प्रो .डा. श्री तुलसीराम पाण्डे प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

यस्तै यस शोध पत्र तयार गर्ने क्रममा प्रत्यक्ष एवं अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने मित्रहरु श्री सर्मिला वराम, श्री कृष्ण वहादुर वराम, श्री च्याङ्गली वराम, श्री मनकुमारी वराम, श्री श्याम वराम, श्री टंक प्रसाद देवकोटा, श्री सरोज ढकाल साथै सप्पुर्ण उत्तरदातालाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

त्यसैगरी यस शोध पत्र तयार गर्ने क्रममा घरायसी वातावरण मिलाईदिन हुने श्रीमान श्री हिमाल तिवारी र छोरा श्री श्रीयोग तिवारी प्रति पनि विशेष आभार व्यक्त गर्दछु ।

अन्तमा आफ्नो अमुल्य एवं व्यस्तताको बाबजुद पनि मुद्रण कार्यमा सहयोग गर्नुहुने एभरेष्ट कम्प्युटरका प्रोपाइटर केशव अधिकारीलाई पनि विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

शोभापन्त

त्रिभुवन विश्व विद्यालयको केन्द्रिय क्याम्पस

समाजशास्त्र केन्द्रिय विभाग

किर्तिपुर काठमाण्डौ

विषय सूची

पेज नं.

अध्याय: एक

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१-७
१.२ अध्ययन समस्याको प्रस्तुती	३
१.३ अध्ययनको उदेश्यहरु	६
१.४ अध्ययनको महत्व	६
१.५ साङ्गठनिक ढाँचा	७

अध्याय : दुई

सन्दर्भ साहित्यको अध्ययन	८-११
--------------------------	------

अध्याय : तीन

अध्ययनविधि	१२-१४
३.१ अनुसन्धान ढाँचा	१२
३.२ अध्ययन क्षेत्र छनौटको औचित्य	१२
३.३ तथ्याङ्कको समग्र तथानमुना छनौट	१२
३.४ तथ्याङ्कको स्रोत र प्रकृति	१३
३.५ तथ्याङ्क संकलनविधि	१३
३.५.१ अर्न्तवार्ता	१३
३.५.२ जान्ने सुन्ने व्यक्ति संगको अर्न्तवार्ता	१३
३.५.३ अवलोकनपद्धती	१४
३.६ तथ्याङ्कको प्रस्तुती एवं विश्लेषण	१४
३.७ अध्ययनका सीमाहरु	१४

अध्याय:चार

अध्ययन क्षेत्र र जनसङ्ख्या	१५-२३
४.१ अध्ययन क्षेत्रको परिचय	१५
४.१.१ भौगोलिक अवस्था	१५
४.२ हावापानी	१७

४.३ प्राकृतिकवनस्पतीतथा पशुपन्छी	१७
४.४ जनसङ्ख्या	१८

अध्याय : पाँच

वरामजातीको परिचय र उत्पत्तीको इतिहास	२४-२७
५.१ वरामजातीको सामान्य परिचय	२४
५.२ वरामजातीको उत्पत्तीएवं विकास	२४
५.३ वरामजातीको बसोबास	२६
५.४ वरामजातीको थरहरू	२७

अध्याय : छ

वरामजातीको सामाजिकअवस्थामाआएको परिवर्तन	२८-३७
६.१ वरामहरूको वासस्थानमाआएको परिवर्तन	२८
६.२ वरामहरूको जिवनस्तरमाआएको परिवर्तन:	२८
६.३ भेषभुषामाआएको परिवर्तन:	२९
६.४ परिवारको आकारमा परिवर्तन	३०
६.५ परिवारको आकार	३२
६.६ जन्म संस्कारमाआएको परिवर्तन	३३
६.७विवाह संस्कारमाआएको परिवर्तन	३४
६.८ मृत्यु संस्कारमा परिवर्तन	३५
६.९ शैक्षिक क्षेत्रमाआएको परिवर्तन	३६
६.१० वरामजातीहरूको डोलेप्रथामाआएको परिवर्तन	३६
६.११ खानपानमा परिवर्तन	३७

अध्याय : सात

सारांश रनिष्कर्ष	३८-४२
७.१ सारांश	३८
७.२ निष्कर्ष	४१
सन्दर्भ सामाग्री	४३-४३
तथ्यङ्क संकलनगर्दा प्रयोग गरीएको अर्न्तवार्ताकाप्रश्नावलीहरू	४४-४६